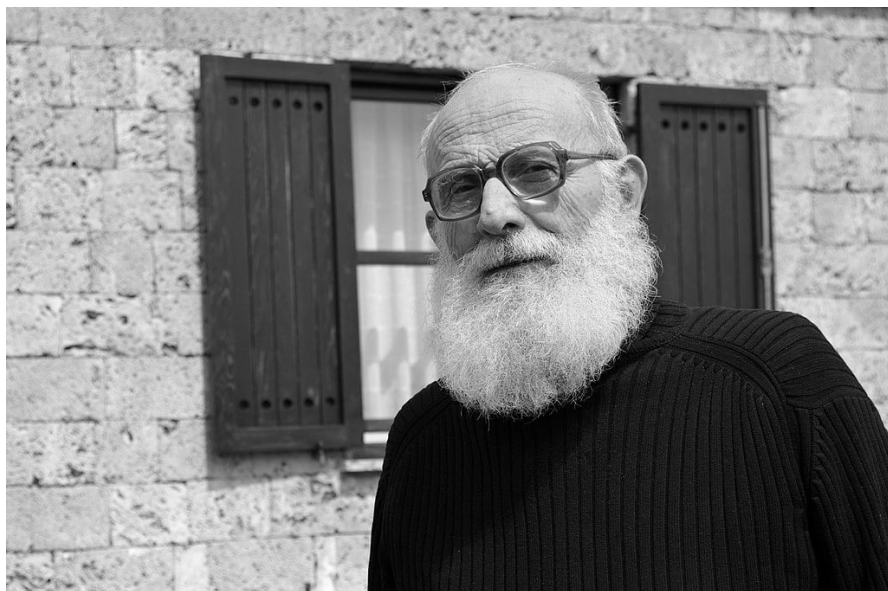

Дијана М. Црњак¹
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
Катедра за србистику

РАДУЈТЕ СЕ, ПРАВЕДНИ, У ГОСПОДУ

Драгољуб Петровић (Косор, 20. VI 1935 – Леушићи, 16. XI 2024)

*Да пођем и долином сјена смртнога, нећу се бојати зла
јер си Ти са мном; штап Твој и палица Твоја тјешу ме (Пс. 22).*

Шеснаестог новембра 2024. године, на навечерје празника Светог Јоаникија Великог, уснуо је у Господу Драгољуб Петровић, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду и један од најдрагоцјенијих изданака Новосадске лингвистичке школе, али и српске и словенске лингвистике у цјелини. Упокојио се мирно, у сну, окружен својим најмилијима.

¹ dijana.crnjak@ff.unibl.org

Професоров животни пут почео је 20. јуна 1935. године на Косору код Подгорице, у братству Дрекаловића, у многочланој породици Машана Спахова Петровића, земљорадника и виноградача, и Милице, кћери Божине Микова Башовића, официра црногорске и југословенске војске, из Ријеке Пиперске. У Ријеци Пиперској, на Медуну и Ублима окончао је прва три разреда основне школе, а четврти у Змајеву, гдје је с родитељима, браћом и сестрама стигао на Ваведење 1945, у послеријатној колонизацији Војводине.

Након што је у Новом Саду завршио гимназију (1955), у истом граду уписао је студије на Групи за јужнословенске језике и југословенске књижевности Филозофског факултета, окончавши их 1960. године. Јануара 1964. одбранио је магистарски рад „Гласовни систем ровачког говора” (поставши први магистар на Универзитету у Новом Саду), а седам година касније и докторску дисертацију „О говору Змијања”. Као предавач радио је на Педагошкој академији у Никшићу 1964–1965, а потом на Филозофском факултету у Новом Саду, све до пензионисања 1. јануара 2002.

У педагошком раду Професор је био веома посвећен предавач и ментор. Свим својим студентима, а поготово онима који су код њега писали дипломске, магистарске и докторске радове, указивао је на пропусте очински стрпљиво, али увијек из позиције ауторитета. Сви они јасно су препознавали његову добру намјеру и радовали се сваком сусрету с њим, па је у њиховим срцима остао један од оних који су на најдивнији начин обиљежили њихове животе. Само такав човјек могао је записати: „**Моја деца.** Ја имам много деце. Много стотина деце” („О дечјим правима – или од кога треба штитити децу”, 2020). Једно од те *дјеце* ових дана на друштвеним мрежама оставило је овакав запис: „И ми учитељи имамо учитеље. И међу њима оне који за нас остају недостижна мера. Недостижна мера знања, недостижна мера достојанства, недостижна мера професионалног и личног интегритета и непоколебљивости када се стоји иза онога што се зна и што се целим бићем сведочи.”

Професор Драгољуб Петровић бавио се понајвише српском дијалектологијом, али и ономастиком, словенском лингвогеографијом, дијалекатском лексикографијом, те фонологијом савременог српског језика. Стварао је до посљедњег дана и написао је тридесетак књига, самостално или у коауторству.

Аутор је следећих књига: „О говору Змијања” (Нови Сад, 1973), „Говор Баније и Кордуна” (Нови Сад – Загреб, 1978), „Топонимија Куча” (Београд, 1988), „Школа немуштог језика” (Нови Сад, 1996), „Сумрак српске ћирилице: записи о затирању српских националних симбола” (Нови Сад, 2005), „Зловременик” (Подгорица, 2011), „Српски језички заперци” (Београд, 2013;

друго, допуњено издање, Београд, 2018), „Распети народ” (Нови Сад, 2018), „Прасрби” (Београд, 2021), „Осмуђена памет” (Горњи Милановац, 2022), „Разобручено зло” (Горњи Милановац, 2022), „Поглед у маглу” (Београд, 2022), „Похара српског језика” (Београд, 2023), „Реч на беспућу: интервјуи” (Требиње – Херцег Нови – Никшић, 2023), „Спорови језикословни” (Нови Сад, 2023), „Несојска времена” (Горњи Милановац, 2024).

Књиге настале у коауторству јесу: „Фонолошки описи словеначких, српскохрватских/ хрватскосрпских и македонских говора обухваћених Општесловенским лингвистичким атласом” (Сарајево, 1981), „Najnowsze dzieje języków słowiańskich: Српски језик” (Ополе, 1996; српска верзија: „Српски језик на крају века”, Београд, 1996 – с М. Радовановићем, Б. Брборићем, И. Клајном, Ж. Станојчићем, М. Луковићем, Д. Ђупићем и М. Пешиканом), „Serbian Sociolinguistics” (Berlin – New York, 2001 – ed. Milorad Radovanović and Randall A. Major), „Ономастика Качера” (Београд, 2003 – са М. Јаћимовићем), „Демократија с наличја” (Србиње – Београд – Ваљево, 2006; друго, проширено издање: Нови Сад, 2019 – с И. Петровићем), „О говору Спича: грађа” (Београд, 2009 – с М. Поповићем), „Фонологија српског језика” (Београд, 2010 – са С. Гудурић); „Речник српских говора Војводине” (св. 1–10, 2000–2010, Нови Сад – један од приређивача), „Из лексике Качера” (Београд, 2011 – с Ј. Капустином); „Речник Куча” (Београд, 2013 – с И. Ђелић и Ј. Капустином); „Rečnik bačkih Bunjevaca iliti Ričnik bački Bunjevaca” (Нови Сад – Суботица, 2018 – с М. Пеићем, Г. Бачлијом, Ј. Бајићем и С. Кујунџић-Остојић); „Речник српских говора Војводине” (друго, измијењено и допуњено издање, Нови Сад, 2019 – са С. Вареником, Д. Милорадовим, К. Сунајко и И. Ђелић), „Из средњоморачке ономастике : грађа” (Београд, 2019 – с Ј. Капустином), „Речник Драгачева” (Београд, 2019 – с Ј. Капустином; уп. и: М. Стевановић, „Речник Драгачева”, Гуча, 2020; друго, допуњено издање, 2021); „Речник Куча: допуне” (Београд, 2023 – с И. Ђелић и Ј. Капустином).

Израдио је, сам или у коауторству, седамдесетак карата за различите томове „Општесловенског лингвистичког атласа” и „Општекарпатског дијалектолошког атласа”.

Припремио је за штампу једну књигу Јована Кашића, четири књиге Павла Ивића и двије књиге Александра Белића, редактор је двију књига Марка Пеића и Грга Бачлије: првог издања „Речника бачких Буњеваца” (Нови Сад – Суботица, 1990) и „Именослова бачких Буњеваца” (Нови Сад – Суботица, 1994), потом 7. тома „Општекарпатског дијалектолошког атласа” (Београд – Нови Сад, 2003 – на руском језику), „Речника српских говора Војводине” у

10 свезака (Нови Сад, 2000–2010), те „Речника српских говора Војводине” сведеног на четири тома (Нови Сад, 2019).

Био је члан неколико комисија при Међународном комитету слависта: Међународне комисије за језичке контакте, Међународне комисије за Општесловенски лингвистички атлас, Међународног редакционог колегијума Општекарпатског дијалектолошког атласа, члан домаћих научних одбора и комисија, члан Одбора за стандардизацију српског језика и предсједник двију његових комисија, стални члан Матице српске, члан уредништва „Зборника Матице српске за филологију и лингвистику” (Нови Сад), „Српског дијалектолошког зборника” (Београд), „Прилога проучавању језика” (Нови Сад), те члан уређивачког одбора часописа „Свети кнез Лазар” (Званично гласило Епархије рашко-призренске у егзилу, Београд).

Два пута је добио Награду „Павле Ивић”, коју додјељује Славистичко друштво Србије: године 2003. као један од приређивача „Речника српских говора Војводине”, те 2010, заједно са Снежаном Гудурић, за књигу „Фонологија српскога језика”. Године 2018. Матица српска додијелила му је Повељу за неговање српске језичке културе.

У његовој богатој библиографији, која садржи преко 700 наслова, много је критичких и полемичких текстова (касније махом сабраних у књиге), у којима Професор, као један од ријетких који су „добацили до Суштине”, одважно иступа као хроничар „свеколиких српских несрећа” – колико онога што су нам радили (и раде) други, толико и свих посртања „претужних Србаља”. На те теме ни међу најближим пријатељима није имао достојне саговорнике, а непријатељи му их нису праштали. Ни онда када се побунио против рушења Његошеве капеле ни када је у „Књижевним новинама” изашао његов чланак „Помиримо пријатеље – непријатељи су смирени”, у којем је написао како су значајне друштвене позиције заузимале „морално проблематичне особе и та је чињеница код честитих људи изазивала подозрење и отпор”, додавши да је „издаја домовине луксуз који себи може да приушти само онај коме је домовина увијек тамо гдје и чековна књижица”. Осуђен је на два мјесеца затвора и лишен чина резервног капетана. Казну је служио од 11. фебруара до 7. априла 1986. и за све то вријеме у Удружењу књижевника Србије одржаване су протестне вечери због репресивних мјера против слободног мишљења. Ни затвор ни чињеница да га је потом годинама пратио „друг у кожном мантилу” Професора нису спријечили да остане на путу Истине и Правде, јер је сљедовао ријечима Пророка: „Господ је видјело моје и спасење моје; кога да се бојим? Господ је крјепост живота мојега; кога да се страшим?” (Пс. 26).

Професора Петровића, који је, по ријечима Веселина Матовића (још једне честите душе и прегоаца у очувању српског језичког, културног и духовног идентитета), био „последњи сљедбеник, ријечју и дјелом, етике и духа Марка Миљанова”, веома је бољела дубока подјела на Црногорце и Србе у Српској Спарти, патио је због поступака оних што су му „прародитељске гробове преселили у иностранство” и што, по ко зна који пут, по ријечима Пјесника, „распре сјеме посијаше грко, те с њим племе српско отроваше”. Но, овог христоносца дјечје душе, кротког и незлобивог, највише је бољело наше Свето и распето Косово. Зато ћемо ове редове завршити стиховима што их је записао на Сретење 2020. године.

МОЛИТВА ЗА КОСОВО

*Косово је, записаће песник, најскупља српска реч.
А ми бисмо могли додати да је то и Прва и Последња српска реч,
старија од свих других и стаменија од сваке од њих,
њихов искон и њихово трајање.
И ниједна се од тих других не може ни сакрити међу другима
нити се међу њима изгубити.
Нити се представити као нечија туђа и друкчија
јер је окаљена српском сузом
и освештана српском душом
па посебно светли и трепери међу свима осталима.
И чека да се врати тамо где је искована
и где је први пут слетела у српску паметарницу.*

*Косово је последњи српски белег
и најгласитија адреса испод онога Крста
за који данас знамо да се некад
раскрилио макар од Гемера до Крита
и од делте Дунава до Трста.
Па нам сведочи да смо се испод Њега
имали када дубоко укопати
и из Лепенског вира после испливати,
с Винчом се као с вечношћу повезати
и после све то Светим Косовом овенчати.
И не треба нам слушати оне који су из Ништа никли*

Дијана М. Црњак

*па сад хоће да нас поуче да смо и ми Ништа као и они
и да би од нас било лепо да нестане
па да се они обуку у оне одоре које су с нас скинули.
А не схватају да оне за њих нису кројене
и да се у њих не могу увући
као што се ни у нашу кожу не могу обући.*

*Они нас уче својој памети.
Па међу њима и оној да се нације стварају од Француске револуције.
И то може бити тачно када се ради о „њиховим нацијама”.
А што се Срба тиче, они су вазда знали
па и онда када су Цркву утемељивали
„да постоји аутохтони српски народ, да постоји српски језик, српске земље
и да је све то – отачаство”.
И да га предводе Цар и Патријар.
И показало се после да је многе од тих Царева и Патријара бирао Бог:
слао их да Србе воде његовим стазама
и за оно како су то чинили овенчавао их светитељством:
онога Првог – кога смо најбоље запамтили – да им Мироточи
онога другог – сина његовог – да им путеве до бесмртности отвори.
А оне друге – да охрабре и подрже да се на Божјој Стази не поклекне.
И то би они који би да нас уче својој памети
хтели да нам узму и опогане,
као што су и све чега су се дотакли.*

Највољенији наш Професоре, сва Ваша дјеца веома су благодарна Богу што сте тако снажно обиљежили њихове животе. Нека Вам Господ, Кога сте бескрајно вољели, подари рајска насеља и нека би дао да се једнога дана скупа радујемо у Вјечности.